

Administratori vēršas pie ģenerālprokurora

Lūdz pārtraukt atbildīgo valsts amatpersonu bezdarbību, kuras rezultātā patlaban Latvijā ar normatīvajiem aktiem nav nodrošināts maksātnespējas procesu tiesiskums

Par to intervijā *Dienas Bizness* stāsta Latvijas Sertificēto maksātnespējas procesa administratoru asociācijas valdes priekšsēdētājs Olavs Čers. Vēršanās pie ģenerālprokurora saistīta ar faktu, ka līdz ar Satversmes tiesas sprieduma interpretāciju un valsts amatpersonas statusa piemērošanu administratoriem normatīvā regulējuma pretrunas liedzot administratoriem īstenot tiesisko maksātnespējas procesu. Lai to nodrošinātu, no administratora pienākumu pildīšanas šobrīd būtu jāatkāpjas faktiski visiem praktizējošajiem administratoriem, paralīzējot maksātnespējas procesu valstī. Tas saistīts ar faktu, ka līdz šim administratori darbojas privāttiesisko attiecību jomā, kam piemērojami pavismā citi principi nekā publiskajās tiesībās, kur tagad «ielikti» administratori kā valsts amatpersonas. Taču šis pretrunas, pēc O. Čera sacīta, Tieslietu ministrijā kā par maksātnespējas jomu atbildīgā nav ne risinājusi, ne novērsusi. Norma, kas paredz maksātnespējas procesa administratora pielīdzināšanu valsts amatpersonai, Saeimā tika pieņemta jau 25.09.2014., tātad ministrijas rīcībā bijis pietiekami ilgs laiks, lai parūpotos par šīs sistēmas praktisko jautājumu sakārtošanu.

Kādas problēmas administratori patlaban saskatā?
Problēmu ir daudz, visas tās ir saistītas ar normatīvā regulējuma nesakārtotību un nesakārtotību attiecībā uz administratoriem kā valsts amatpersonām. Ar to vien, ka deklarāti vi nosaka administratorus par valsts amatpersonām, ir par maz. Jo Tieslietu ministrijai kā par maksātnespējas nozari atbildīgajai valsts iestādei paralēli jābūt jānosaka administratoru amata darbības jaunajā statusā, lai nepārkāptu valsts amatpersonas darbības principus. Valsts amatpersonām ir paredzēta kriminālatbildība par bezdarbību vai ļaunprātīgu pilnvaru pārsniegšanu, taču, kas tā ir maksātnespējas administratora darbība, nav skaidrības. Maksātnespējas likums pašlaik satur vispārēju administratora tiesību un pienākumu aprakstu, bet nav noteiktas valsts amatpersonas darbības un nav arī cenāšanās, kāds, piemēram, ir tādām valsts amatpersonām kā zvērinātiem tiesu izpildītājiem un zvērinātiem notāriem. Gan notāriem, gan tiesu izpildītājiem ir skaidri aprakstīts, kas un kā viņiem jādarb, cik katrs no šīm darbībām maksā un kāds

apstākļos iestājas atbildība par bezdarbību. Paradoksāli, ka tieslietu ministrs bijis aktīvs dažādu jautājumu virzīšanā, bet maksātnespējas procesa praktisko jautājumu risināšanu un sistēmas sakārtošanu viņš pilnībā ignorējis. Līdz ar to, tā kā administratoriem šādu norāžu nav, pastāv risks paralīzēt maksātnespējas procesu, jo faktiski var tikt apkaunēti jebkura patlaban aktuāla maksātnespējas procesa tiesiskums.

Kādos apstākļos tas var notikt?

Šādas situācijas pašlaik ir teorētiski apzinātas, un būtu labi, ja to izpausmes nebūtu jāpiedzīvo praksē. Piemēram, Maksātnespējas likumā ir paredzēts, ka administrators var atteikties no jebkura prasījuma parādnieka agrāk noslēgtajos līgumos, bet nav skaidrs, kā šī norma korelē ar administratora kā valsts amatpersonas rīcību. Kā administratoram ar šo valsts amatpersonas mantiju izlemj, ko darīt – izvirzīt prasību vai ne? Nav kritēriju, pēc kuriem varētu pateikt, ka, piemēram, no prasījuma līdz 50 eiro atteikties, bet no vieniem debitoriem, kuri saistības pārsniedz 50 eiro, centies tās piedzīt. Pašlaik neatkarīgi no lēmuma, kādu administrators pieņem, pret viņu var tikt ierosināts kriminālprocess ar atšķirīgām argumentācijām – ja neceļ prasību, tad par bezdarbību, jo kreditoriem tiek nodarīti zaudējumi (atgūs mazāk), savukārt, ja cels prasību, tad vicinās procesu un atkal radīs kaitējumu kreditoriem. Šādos apstākļos, kad nav skaidru spēles nosacījumu, pret jebkuru administratoru var ierosināt kriminālprocesu. Jāsaprot, ka pašlaik administratori valsts amatpersonas statusā tiek pakļauti publisko tiesību jomai, kur darbojas princips – atļauts tikai tas, kas atļauts, bet iepriekš darbojas privāttiesību apstākļos pēc principa – atļauts viss, kas nav aizliegts. Tādējādi, ja administratoriem netiek definēts, kas ir atļauts, tad tas ir aizliegts. Publiskajās tiesībās nospraustas robežas, ko, kad un kā var. Pašlaik administratori ir valsts amatpersonas, bet nav noteiktas darbības, kas paredzētas, ko, kā un kad drīkst. Tomēr tas nav vienīgais administratora darba risks.

Kādi riski vēl pastāv?

Administrators valsts amatpersonas nedrīkst finansēt maksātnespējas procesa norisi. Šā gada 22.janvārī asociācija saņēma toreizējā finanšu ministra Jāņa Reira atbildes uz

daudzām jautājumiem, kā administratoriem – valsts amatpersonām jārikojas. Viens no jautājumiem bija par administratora izdevumiem maksātnespējas procesa norisē. Finanšu ministrijas atbilde ir skaidra: ja administrators maksātnespējas procesa izmaksas sedzīs no saviem personiskajiem līdzekļiem, tas ir uzskatāms par aizdevumu maksātnespējīgajai personai. Savukārt Maksātnespējas likums paredz, ka administrators nevar pildīt savus pienākumus, ja viņam ir prasījuma tiesības pret parādnieku. Līdz šim maksātnespējīgās fiziskās personas (kurai ir manta, bet nav naudas) administrators gan mantas vērtējam, gan arī par mantas izsoles sludinājuma ieviešanu samaksāja no savas naudas un pēc izsoles to atguva. Tagad tā darīt vairs nevar. Bet kur šos līdzekļus ņemt? Savukārt administratoram, strādājot kā iepriekš un turpinot savu pienākumu veikšanu kā līdz šim, var rasties nopietnas problēmas, jo pārkāpts ierobežojums. Vēl dramatiskāka situācija rodas brīdī, kad administrators tiek iecelts pārvaldīt maksātnespējīgu lauksaimniecības uzņēmumu, kurš nodarbojas ar piena vai gaļas lopkopību. Naudas šim maksātnespējīgajam uzņēmumam nav, bet govīs ik dienu jāslauc un jābaro, jātīra kūts, var būt vajadzīgs veterinārārsti. Kur ņemt naudu, ja administrators to finansēt no saviem līdzekļiem līdz mantas izsolei nedrīkst? Vēl jau maksātnespējīgā pienā lopkopības uzņēmuma gadījumā jāreģistrē ar līgumslodzēm par iepriekš noslēgtu līgumu neizpildi, bet pārtraukt (atgriezt) tā darbību atkārtoti no citas jomas uzņēmumiem nav iespējams. Nav noteikts, kādā gadījumā administratoram ir jāaptur maksātnespējīgā uzņēmuma saimnieciskā darbība, kādā – ne. Jebkura lēmuma gadījumā kādam tas nepatiks un tiks rakstītas sūdzības. Vieni uzskatīs, ka ieguldīt naudu fermas likvidēšanas kreditoriem, un otrādi – izbeidzot darbību, tiek samazinātas kreditoru iespējas atgūt naudu. Kā liecina prakse, izsolē dārgāk var pārdot strādājošu aktīvu, nevis nestrādājošu, kur viss ir jāšak no nulles. Pašlaik izdevīgums un komerciālā prakse ir vienā pusē, bet valsts amatpersonas – administratori atrodas otrā. Iepriekš administratoram bija svarīgi saskaņot savu lēmumu ar kreditoriem, bet jaunajos apstākļos tam nav nekādas nozīmes, jo krimi-

FOTO: VIŠLIS SPINĀS/DIENAS BIZNESS

Paradoksāli, ka tieslietu ministrs bijis aktīvs dažādu jautājumu virzīšanā, bet maksātnespējas procesa praktisko jautājumu risināšanu un sistēmas sakārtošanu viņš pilnībā ignorējis.

nālprocesu jau ierosinās nevis pret kreditoriem, bet gan pret administratoru – valsts amatpersonu. Paliek viena iespēja: administrators raksta vēstuli kreditoriem, kuri jau tāpat zaudējuši naudu, un lūdz, lai ieskaita līdzekļus maksātnespējas procesa nodrošināšanai. Kāda varētu būt kreditoru atbilde, ir grūti prognozēt. Vēl jo vairāk, ņemot vērā, ka daudzos gadījumos kreditors ir nodokļu administrācija. Te jāmin kāds precedents, kurā Maksātnespējas administrācija ierosināja lietu pret administratoru. Viņš atteicās kļūt par maksātnespējīgā uzņēmuma administratoru, jo viņa rīcībā nebija pietiekami daudz finanšu resursu, lai finansētu procesa norisi. Tādējādi administratori ir nonākuši situācijā, kad, lai darītu ko darīdami, sods būs tik un tā.

Tāpēc nolēmāt vērsties pie ģenerālprokurora?

Jā, jo nesakārtā normatīvā regulējuma dēļ var tikt pilnībā paralīzēta maksātnespējas procesu īstenošana visā valstī. Tāpēc lūdzam ģenerālprokuroru atbilstoši Prokuratūras likumam pārtraukt atbildīgo

amatpersonu nelikumīgo darbību (bezdarbību), lai panāktu atbilstošas tiesību normas nostiprinātu maksātnespējas procesu norisi. Lai izbeigtu šo tiesisko nenoteiktību, nepieciešams nekavējoties noteikt visus pieļaujamās un nepieļaujamās administratora amata darbības, ar amata darbību saistīto izdevumu segšanas kārtību un veikto darbību izmaksu cenrādi. Pretējā gadījumā maksātnespējas procesu turpmākas norises iespējamība ir nopietni apdraudēta.

Varbūt tā ir iespēja izretināt administratoru rindas?

Savā ziņā pēdējā gada peripetijas šādai iespējai paver ceļu. Tas, ka Latvijā sārūk par maksātnespējīgām pasludināto personu skaits, nav noslēpums, un arī administratoriem ir mazāk darba, kas varētu būt sava veida iemesls, lai šajā profesijā strādājošo skaits saruktu. Zvērinātu notāru un zvērinātu tiesu izpildītāju ir ievērojami jāņem vērā, ka valsts regulē gan zvērinātu notāru, gan zvērinātu tiesu izpildītāju skaitu, kā arī katru darbības apgabalu.

Loģika te ir, jo, saglabājot mazu šo profesiju darbinieku skaitu, viņiem tiek garantēti ienākumi. Varbūt pēc šāda principa arī jārikojas administratoru sakārā un jāatstāj, piemēram, 100 uz visu Latviju. Taču, ja valsts to vēlas, tad jānosaka pārejas periods, kurā tie, kas strādā par administratoriem, varētu izdarīt savu izvēli. Taču šo mērķi nevajag centties sasniegt, zem sitena paliekt visus, jo pašreizējā situācija, kad likumā ir norma, bet tai nav reāla piepildījuma, pakļauj riskam jebkuru administratoru. Tā kā oficiāli Latvijas valsts vēlmi samazināt administratoru skaitu nesum redzējis, pašreizējā situācija vairāk atgādina procesa dēļ, kad cēlu mērķu vārdā tiek imitēta darbība, jo rezultāts jau interesē tikai tos, kurus tas skar. Par šiem jautājumiem esmu gatavs runāt visur citur, taču dzirdīgu ausi ir ļoti maz, tā vietā ik pa brīdī skan paziņojumi «par kārtējo uzvaru» maksātnespējas procesa sakārtošanā un administratoru nolikšanā pie vietas, bet nav skaidrs, kāpēc praktisku rezultātu tam nav.

Māris Ķirsons